

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 9, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 339.92:339.137

*О. В. Шморгун,
аспірантка кафедри міжнародної економіки,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»*

МІСЦЕ ДЕРЖАВИ В СТАНОВЛЕННІ ГЛОБАЛЬНОГО КОНКУРЕНТНОГО ЛІДЕРСТВА

*Olga Shmorgun,
Ph.D. Student, Vadym Hetman Kyiv National Economics University, Ukraine*

STATE ROLE IN FORMATION OF GLOBAL COMPETITIVE LEADERSHIP

О. В. Шморгун

РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В СТАНОВЛЕННІ ГЛОБАЛЬНОГО КОНКУРЕНТНОГО ЛІДЕРСТВА

У статті проаналізована еволюція теорій щодо ролі держави як інструменту регулювання економіки та їх практичне застосування у моделях національного економічного розвитку. Розкрито особливості кожної з моделей національного економічного розвитку та їх поведінка на різних стадіях економічних циклів, ефективна робота яких є запорукою становлення глобального конкурентного лідерства країни.

In article evolution of theories about a state role as instrument of regulation of economy and their practical application in models of national economic development is analysed. Features of each of models of national economic development and their behavior at different stages of the business cycles which effective work is pledge of formation of the global country competitive leadership are opened.

В статье проанализирована эволюция теорий о роли государства как инструмента регулирования экономики и их практическое применение в моделях национального экономического развития. Раскрыты особенности каждой из моделей национального экономического развития и их поведение на разных стадиях экономических циклов, эффективная работа которых является залогом становления глобальной конкурентной лидерства страны.

Ключові слова: держава, глобальне конкурентне лідерство, економічні цикли, модель економічного розвитку, скандинавська модель.

Keywords: state, global competitive leadership, business cycles, model of stable economic development, Scandinavian model.

Ключевые слова: государство, глобальное конкурентное лидерство, экономические циклы, модель стабильного экономического развития, скандинавская модель.

Постановка проблеми: Стрімкий розвиток капіталістичної системи, невід'ємною рисою якої є асиметрія глобального економічного розвитку, у XX ст. виступив основною рушійною силою в виокремленні країн в окремі групи. Розмежування держав на так звані «класи» ґрунтується на порівняльному аналізі ряду економічних показників, таких як: рівень ВВП, ступінь індустріалізації економіки, індекс розвитку людського потенціалу, рівень прибутку на душу населення тощо.

Порівняння динамік розвитку цих показників різних країн дозволяє зробити висновок про поглиблення диспропорційності розвитку світової економіки на початку XXI ст. Це втілюється у нагромадженні більшої частини світового капіталу на територіях розвинутих країнах, міжнародному поділі праці, зосередженні інноваційних технологій в руках групи провідних країн, зростання рівня бідності в країнах третього світу тощо. Таким чином все очевиднішим стає розмежування між розвинутими країнами – глобальними лідерами та країнами що розвиваються.

Таким чином **метою статті** є простеження еволюції розвитку теоретичних підходів до визначення ролі держави в становленні глобального лідерства країн та визначенню інструментів її впливу на економіку країни на різних стадіях економічних циклів.

Аналіз досліджень і публікацій: Проблематикою державної ролі в розвитку національних економік займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені як В. Стаффорд, Г. Скарuffі, А. Сміт, К. Маркс, Ф. Енгельс, С. Сімонді, Дж. Кейнс, П. Самуельсон, Дж. Хікс, В. І. Ленін та інші. В той же час слід відзначити, що нерозкритим в достатній мірі залишається питання поведінки держави як стабілізуючого інституту в умовах зміни світової кон'юнктури та делегування її інструментів впливу на національну економіку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Дослідження ролі держави в розвитку та зміцненні економічної могутності країн дозволяє стверджувати, що створення держави як владного інституту є результатом еволюції господарських відносин між людьми. Від так держава стає об'єктом досліджень представників різних наукових економічних шкіл на протязі всієї історії людства.

Першими обґрунтовувати потребу державного регулювання стали меркантилісти (Вільям Стаффорд в Англії та Гаспар Скарuffі в Італії, Томас Мен у Англії, Антуан Монкретєн у Франції, Антоніо Серра в Італії). Представники цієї школи писали про необхідність державного регулювання з метою досягнення світового лідерства шляхом збільшення загального національного багатства через зростання позитивного сальдо зовнішньої торгівлі. На протигагу меркантилістам класична школа політичної економії проголосила принцип економічної свободи та лібералізації ринків. Хоча основоположник цієї школи в Англії У. Петті підтримував

меркантилістів в питанні необхідності державного регулювання національної економіки.

У XVII ст. фізіократи почали відстоювати позицію лібералізації ринків та впровадження принципу економічної свободи, проте не відкидали можливість існування останніх в гармонії з державним абсолютизмом, який є запорукою відстоювання інтересів та безпеки нації. [9] Згодом А. Сміт у своїх роботах обґрунтував та розвивав погляди Ф. Кене, проповідуючи лібералізацію господарського життя не нівелюючи важливої ролі держави в суспільному житті. До головних функцій держави вчений відносить: національну безпеку, правосуддя, надання послуг освіти, фінансування державних організацій і установ, регулювання заробітної плати тощо. [1]

У XIX ст. продовжили відстоювати позицію основоположників класичної школи такі видатні вчені як Сея, Сеніора, Мальтуса, Мілля, які в своїх працях проповідували ідею невтручання держави в ринкові відносини. Згідно їх доктрина про «природну свободу» регулювання національної економікою має здійснюватися виключно ринковими механізмами.

На противагу теоріям про «природний порядок», «вільну руку ринку» та «природну свободу» К. Маркс, Ф. Енгельс, С. Сімонді, Дж. Кейнс відстоювали ідею активної участі держави, як регулятивного органу, в ринкових відносинах.

З продовженням розвитку та оптимізації ринкових відносин почали з'являтися нові теорії, щодо обмеження державного регулювання національної економіки. Фрідмен та Хаск у своїх творах наголошували на тому, що лише вільний ринок та властива йому конкурентна боротьба дозволяє економіці розвиватися, а регулювання здійснюється самими учасниками ринку. [5] Продиктовані динамічно розвиваючою ринковою системою настрої дали змогу міцно вкоренитися цим теоріям в економічній реальності XX ст.

Під впливом будуючої в 70-ті роки капіталістичної системи виробництва починає формуватися нова концепція, яка отримала назву «неокласичного синтезу». Дана теорія полягала у поєднанні кейнсіанської теорії про важливість державного регулювання економікою з поглядами класиків політичної економії про лібералізацію ринків та їх саморегулювання через самостворені ринкові механізми. Прихильниками цієї концепції були такі вчені як П. Самуельсон та Дж. Хікс, які не ідентифікували ринковий механізм регулювання економікою, наполягали на необхідності втручання держави в економіку при збільшенні складності економічних зв'язків.

Подальший розвиток та домінування прихильників неокласичних теорій призвело до створення неоліберальної моделі регулювання економічних процесів, що на практиці вилилося у поглибленні глобальних економічних дисбалансів. Криза 2008-2009 рр. продемонструвала недосконалість ринкової системи та не контрольованість конкуренції, що зрештою спричинило обвал економік не лише глобальних лідерів, а й всієї планети.

Противники капіталістичної системи пропонують шлях подолання такої неоднорідності розвитку через соціальну революцію та егалітаризм. [7] Яскравим представником цього напрямку став свого часу В. І. Ленін, перевернувши світове уявлення про важливість адміністративної функції держави та спробувавши побудувати «державу-утопію» з рівними можливостями та достойним рівнем життя населення.

Таким чином, XX ст. стало званою лабораторією для випробувань раціональності застосування на практиці різних видів економічних систем, як запоруку сталого економічного розвитку. Світові війни, національні та міжнародні кризи, розпад колоніальних імперій, переміщення центрів глобального впливу – все це стало засобом перевірки існуючих систем на міцність та спроможність швидко адаптуватися до нових викликів сучасності.

В силу цих чинників, на початку XX ст. на Заході був зроблений революційний переворот в осмисленні та формуванні моделей регулювання національної економіки, основною метою якої було врятувати панування соціально-економічної системи від краху. Англійський вчений Дж. Кейнс, названий «рятівником капіталізму», здійснив переворот в неокласичному напрямку економічної теорії, довівши необхідність втручання держави в ринкові процеси для вчасного попередження кризових явищ та загального збагачення держави.

Таблиця 1.

Еволюція теорій щодо ролі держави як інституту регулювання економіки та її відображення в моделях економічного розвитку країн

Економічні школи	Представники	Основні положення	Моделі національного економічного розвитку, яким притаманні такі погляди
Меркантилізм	Вільям Стаффорд, Гаспар Скарuffі, Томас Мен, Антуан Монкретьєн, Антоніо Серра	- всі проблеми країни вирішуються шляхом максимального державного втручання; - перевага надається прямим адміністративним методам регулювання економічних процесів; - загальне збагачення досягається через домінуючу роль держави в регулюванні зовнішньої торгівлі.	- Японська модель
Класична політична економія	В. Петті П. Буагільбера	- втручання держави в економічні процеси є неможливим, оскільки це суперечить законам природного порядку.	- Ліберальна модель
Фізіократи	Ф. Кене, А. Тюрго, В. Мірабо, В. Дюпон де Немур, Г. Леррон	- держава не повинна своїм втручанням порушувати природні закони, які створюють найоптимальніший для людей економічний лад; - основні функції держави: охорона природного порядку, надання освітніх послуг, створення та фінансування національних підприємств (доріг, каналів тощо).[2]	- Ліберальна модель
Класична політична економія	А. Сміт	- робота держави опирається на принцип «лесе фер» («laissez faire», від фр. – дозволяти діяти, не заважати йти своїм ходом); - регулювання ринку має здійснюватися через механізм стихійної координації поведінки суб'єктів економіки за умов вільної ринкової конкуренції; - формування концепції «держави – нічний сторож» (здійснювати охорону життя, свободи та власності громадян); - держава має здійснювати контроль рівня мінімальної заробітної плати та норми позичкового відсотку.	- Ліберальна модель
	Сея, Сеніора, Мальтуса, Мілля, Д. Рікардо	- розвиток торії економічного лібералізму, який виключає можливість будь-якого втручання зі сторони держави; - «Закон Сея» - мінімізація бюрократичного за власною природою державного апарату та усунення протекціонізму; - держава має здійснювати контроль тих галузей економіки, які не гарантують підприємцю отримання прибутку; - держава повинна фінансувати створення інфраструктури, системи соціального забезпечення та науки; - за державою повинні залишитися обов'язки по законодавчому регулюванню відносин власності, здійснення судочинства та стягнення податків. [8]	- Ліберальна модель - Слов'янська модель
Марксизм	К. Маркс, Ф. Енгельс, С. Сімонді,	- держава повинна регулювати економічні процеси в суспільстві з метою забезпечення збуту всіх товарів, захисту національних виробників та підтримання попиту на вироблену продукцію; [16, с. 116-129]	- Азіатсько-тихоокеанна модель - Німецька модель
Маржиналізм	Ф. Візер	- втручання держави в економіку країни має бути помірним;	- Скандинавська модель

Ленінізм	Ленін	- держава має здійснювати повний та всебічний контроль над економічними процесами як всередині країни так і вирішувати її зовнішньоекономічну політику; - відсутність ринкової конкуренції; - жорсткий державний контроль рівня цін та обсягу виробництва.	- Азіатсько-тихоокеанська модель
Кейнсіанство	Кейнс	- лише державне втручання може забезпечити максимальний рівень зайнятості населення та забезпечити економічне зростання економіки країни, через недосконалість системи ринкових відносин; - відмова від концепції лібералізації ринків; - через фінансову політику державне регулювання повинно поширитися на інвестиції та національний дохід; - держава має виступати в ролі стабілізатора на протязі всього терміну економічного циклу.	- Скандинавська модель - Німецька модель
Неолібералізм	Фрідмен Ф. фон Хайек	- нульовий патерналізм, вільна конкуренція, - держава не може використовувати гроші як інструмент регулювання економіки; - державне втручання в економічні процеси породжує інфляцію та економічні спади в розвитку економіки; - держава допускається лише до надання певних соціальних послуг – пенсійне забезпечення, сфера охорони здоров'я, послуги освіти, державного страхування безробіття та інше; - держава займає позицію посередника – стабілізатора економічних відносин для забезпечення рівності між доходами власних факторів виробництва і їх граничними продуктами.	- Ліберальна модель
Інституціоналізм	Д. Р. Коммонс У. К. Мітчел	- держава повинна забезпечити ефективну роботу капіталістичної економіки та зобов'язана вирішувати конфлікти між окремими капіталістами та між капіталістами та найманими працівниками;	- Скандинавська модель - Німецька модель - Слов'янська модель

Так на сьогоdnішньому етапі світогосподарського розвитку переважають змішані економічні системи, які рiзняються національними моделями економічного розвитку. Всього виділяють п'ять основних моделей: американська, німецька, скандинавська, японська та азіатсько-тихоокеанська.

Американська, або, як її ще називають, ліберальна модель притаманна таким країнам як США, Велика Британія, Ірландія та Нова Зеландія. Вона заснована на високому рівні продуктивності праці і орієнтації громадян на досягнення особистого успіху. Держава заохочує підприємницьку активність, збагачення найбільш активної частини населення. Особливість цієї моделі полягає у тому, що: основну ринкової економіки становить приватний сектор як у промисловості так і в сфері послуг; держава займається тими суспільно-важливими функціями, які не приносять швидкого доходу, або не є оптимальними для приватного капіталу; державна регламентація підприємницької діяльності є мінімально; держава сприяє лібералізації інвестиційної системи та низька питома вага державного бюджету в структурі ВВП.

Німецька модель передбачає вирішення соціальних проблем на базі динамічного економічного зростання. Таким чином, для даної моделі соціально-орієнтованого розвитку характерні наступні риси: змішана економіка характеризується більш менш значним державним сектором; здійснюється державне регулювання не тільки макроекономічних процесів, але і окремих сфер діяльності господарюючих суб'єктів; соціальна орієнтація економіки, істотний патерналізм (батьківське відношення) держави реалізується по відношенню до всіх членів суспільства, забезпечуючи таким шляхом гарантії певного рівня задоволення потреб населення в послугах охорони здоров'я, освіти, культури, в житті; спрямованість регулювання на підтримку вільної конкуренції, зменшення концентрації капіталів в небагатьох руках, створення нових господарських одиниць; регулювання зайнятості населення з орієнтацією на мінімізацію безробіття; велика питома вага держбюджету у ВВП (хоча ФРН знаходиться в середині розвинених капіталістичних країн по цьому показнику); регулювання економіки в основному через кредитно-грошову політику, а не бюджетно-фінансову.

Скандинавська модель відрізняється сильною соціальною політикою, направленою на скорочення майнової нерівності за рахунок перерозподілу національного доходу на користь найменш забезпечених верств населення шляхом високої норми оподаткування. По іншому вона називається моделлю «функціональної соціалізації», сутність якої полягає у тому, що функції держави полягають у забезпеченні високого рівня життя населення, а функції виробництва виконують приватні підприємства. Окрім того, для даної моделі характерний високий рівень соціальних гарантій, який спирається на загальний перерозподіл доходів та рядом інших особливостей: низький рівень безробіття; профспілкова політика солідарності в області зарплати; централізовані переговори по зарплаті; значний державний сектор; важкий податковий тягар.

Японська модель – це модель регульованого корпоративного капіталізму, в якій сприятливі можливості накопичення капіталу сполучаються з активною роллю державного регулювання в сферах програмування економічного розвитку, структурної, інвестиційної і зовнішньоекономічної політики і з особливим соціальним значенням корпоративного початку. Вона відрізняється розвиненим плануванням, координацією діяльності уряду і приватного сектора. Економічне планування держави носить рекомендаційний характер. Планами є державні програми, орієнтовані і мобілізуючі окремі ланки економіки на виконання загальнонаціональних завдань. Для японської економіки характерне збереження національних традицій при запозиченні у інших країн того, що потрібне для розвитку країни. Це дозволяє створювати такі системи управління і організації виробництва, які в умовах Японії дають великий ефект. Запозичення японського досвіду іншими країнами не завжди дає очікуваний результат (наприклад, куллі якості), оскільки в цих країнах немає японських традицій.

Японська модель характеризується певним відставанням рівня життя населення (зокрема заробітної плати) від рівня продуктивності праці. За рахунок цього досягається зниження собівартості продукції і різке підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку. Перешкод майновому розшаруванню не ставиться. Така модель можлива тільки при виключно високій самосвідомості, пріоритеті інтересів нації над інтересами конкретної людини, готовності населення йти на певні матеріальні жертви ради процвітання країни. Однією з особливостей японської моделі є соціальна організація суспільства в Японії, що передбачає гармонізацію відносин в суспільстві на всіх його рівнях і у всіх соціальних сферах на основі пошани традицій японського способу життя. На базі цих моральних цінностей склалася своєрідна мотивація трудової діяльності. Саме ця модель демонструє значення соціокультурного і конфесійних чинників в економічному житті суспільства.

Азіатсько-Тихоокеанська модель (Південна Корея, Тайвань, Сінгапур) полягає у рідкісній гармонізації інтересів підприємців та держави, експортній орієнтації економіки та орієнтацією фірм на довготермінову перспективу. Крім цього азіатсько-тихоокеанській моделі притаманний дух колективізму та патерналізму на виробництві, посилений вплив на суспільне відтворення людського фактору, наявність високоінтегрованих форм швидкого економічного зростання (кейрецу, чеболей), в яких держава намагається всіляко підтримати вітчизняні компанії. До середини 90-х років ХХ ст. успіхи країн цього регіону називали «азіатським дивом». Однак економічна криза кінця 90-х років суттєво вплинула на прогнози подальшого економічного зростання. До недоліків слід віднести прояви злиття інтересів держави та приватних корпорацій, що веде до виникнення природних монополій, закритість внутрішнього ринку, обмеженість соціальних гарантій, доволі велику тривалість робочого тижня.

Слов'янська економічна модель - характерними рисами цієї моделі є те, що нажалі після приватизації великої частки власності держава залишається великим власником у національноважливих галузях народного господарства, а частка малого і середнього приватного бізнесу залишається порівняно невисокою; зберігається тісний взаємозв'язок політичної влади і приватної власності; відбувається постійний перерозподіл прав власності при активній участі неекономічних чинників; багато підприємств приватизовані формально, знаходяться під контролем держави, та мають ефективного приватного власника – товаровиробника; фінансовий капітал переважає над промисловим. При цьому сформувалися стійкі протиріччя у розподілі доходів і капіталів. Банки, зосередивши у своїх руках основні фінансові ресурси, не вважають вигідним вкладати капітал у виробництво. В той же час керівництво приватизованих підприємств не бажає віддавати контроль над власністю в обмін на інвестиції з боку банків. Компроміс між банками і підприємствами розв'язується шляхом створення фінансово-промислових груп (ФПГ); надзвичайно

нерівномірно відбувається перехід до ринкових відносин в різних галузях економіки. Якщо грошово-кредитна сфера розвивається в напрямку розвинених ринкових країн, то в сільському господарстві, в основному, зберігаються колишні, застарілі форми організації виробництва; існують високий рівень криміналізації економічного життя, корумпованості, неповага до закону і недовіра до будь-якої влади; значна частина населення схильна до державного патерналізму (визнання значної ролі держави в перерозподілі доходів населення) і суспільних форм привласнення (безкоштовних освіти, медичного обслуговування тощо).

Проте, варто зазначити, що яку б модель не вибрала країна, вона не здатна гарантувати постійного економічного розвитку в силу циклічності економічних процесів, дослідженої вітчизняним вченим М. Кондратьєвим.[6] У своїх працях дослідник доводить не лише існування економічних коливань, але й неможливість їх уникнення, в силу того, що довге економічне зростання породжує перенасиченість ринку, а зрештою й скорочення темпів росту виробництва. [3]

Таким чином кожному етапу економічного циклу притаманні власні характерні риси. На стадії підйому спостерігається відновлення та розширення основного капіталі, відчутні зміни та перегрупування виробничих сил суспільства, зростання цін і розширення виробництва, загострення конкуренції, інтеграція нових країн до світового господарства, загострення боротьби за міжнародні ринки і створення передумов зовнішньополітичних конфліктів, загострення внутрішньокрайнової боротьби між соціальними силами і створення передумов для внутрішніх конфліктів. На стадії рецесії відбувається падіння цін та ставки відсотка, зменшення темпу зростання виробництва та торгівлі, заморожування зовнішньополітичних та внутрішньокрайнових соціальних взаємин, підвищується інтенсивність заощаджень, кількість технічних винаходів, припинення зростання відсотка на капітал. [10]

При сталості притаманних кожному етапі економічного циклу характерних рис, головною відмінністю у виборі моделі економічного розвитку є її поведінка на різних стадіях хвилі та здатності мобільно реформуватися під тиском нових вимог ринку. Здатність швидко реагувати на ринкові трансформації полягає у делегуванні окремих інструментів економічного регулювання або ринку або державі, в залежності від необхідності. Український вчений С. В. Мочерний у своїй роботі виділяє наступні важелі регулювання ринкових процесів: податки, кредити, банківські відсотки, субсидії (цільові дотації), інвестиції, мінімальний рівень заробітної плати, цінні межі.

Отже існуюча варіативність розподілу регулюючих інструментів між державою та ринком притаманна національним моделям економічного розвитку породжує множинність можливих шляхів реформування системи для зменшення впливу кризових явищ та зростання економіки. Дане дослідження роботи економічних моделей в за останні десятиліття – за умов економічного зростання та кризи – виявило притаманні кожній з моделей зміни у державному та ринковому виконанні регулюючих функцій на різних стадіях економічної хвилі. (Табл. 2).

Таблиця 2.
Економічні важелі впливу на ринкові процеси в залежності на різних стадіях економічного циклу

Види національних моделей економічного розвитку	Важелі впливу на економічний розвиток на різних етапах економічного циклу			
	Зростання		Рецесія	
	Ринкові	Державні	Ринкові	Державні
Американська	Банківські відсотки Цінні межі Інвестиції	Податки Цільові дотації Мінімум заробітної плати	Цінні межі Інвестиції	Податки Банківські відсотки Цільові дотації Мінімум заробітної плати
Німецька	Кредити Цінні межі Банківські відсотки	Податки Мінімум заробітної плати Цільові дотації	Кредити Цінні межі Банківські відсотки	Податки Мінімум заробітної плати Цільові дотації
Скандинавська	Цінні межі Інвестиції	Податки Кредити Мінімум заробітної плати Цільові дотації	Інвестиції Цінні межі	Податки Кредити Мінімум заробітної плати Цільові дотації
Японська	Банківські відсотки Інвестиції	Цінні межі Податки Мінімум заробітної плати Цільові дотації	Інвестиції	Цінні межі Податки Мінімум заробітної плати Банківські відсотки Цільові дотації
Тихоокеанська	Цінні межі Мінімум заробітної плати	Інвестиції Цільові дотації Банківські відсотки Податки	Цінні межі	Інвестиції Цільові дотації Банківські відсотки Мінімум заробітної плати податки
Слов'янська	Банківські відсотки Цінні межі Інвестиції	Податки Мінімум заробітної плати Цільові дотації	Цінні межі Банківські відсотки Інвестиції	Податки Мінімум заробітної плати Цільові дотації

Результати з Таблиці 2 виявляють певну закономірність передачі управлінських важелів (від ринку до держави та навпаки) регулювання економічних відносин у випадку настання низхідної хвилі економічного циклу. В ході роботи було встановлено, що Східним національним моделям розвитку економіки (Японська та Азіатсько-тихоокеанська модель) притаманний адміністративний стиль управління та переважання державних важелів впливу на всіх стадіях хвилі. Західні ж моделі (Американська та Німецька моделі) характеризуються допущенням значного ринкового регулювання господарськими процесами, які стимулюють підвищення економічної конкуренції, а від так і ефективності бізнесу. Скандинавська ж модель несе відбиток як ринкової так і адміністративної економіки – при наявності жорстких та чисельних державних важелів впливу на економічні процеси, продовжують зберігатися умови вільної конкуренції. Слов'янська ж модель на сьогоdnішньому етапі свого розвитку ще продовжує формуватися, що супроводжується негнучкістю системи до нових викликів сучасності – це матеріально втілюється в збереження ряду важелів регулювання економіки за ринком та державою в незалежності від знаходження економіки на різних стадіях економічного циклу.

Висновки: На сьогоdnішньому етапі розвитку людства теоретики всього світу підтримують думку про важливість ролі держави в становленні глобального лідерства країн на світовій арені та шукають шляхи її найбільш гармонізованої взаємодії з корпоративним сектором.

Провівши аналіз існуючих моделей економічного розвитку, стає очевидним, що глобальні лідери мають ряд спільних характерних рис, а саме: панування приватної власності і приватної ініціативи; ринкова економіка грає вирішальну роль в їх розвитку; основними виробниками є крупні об'єднання, контролюючі рух капіталу; державне регулювання економіки стало необхідною умовою економічного зростання, і держава стала активним суб'єктом економіки; спостерігається тенденція до формування соціально-орієнтованих систем; прагнення до відкритої економіки.

Таким чином країни лідери все більше стають соціально-орієнтованими та направленими на сталий економічний розвиток, який у період світової фінансової кризи 2008-2009 рр. продемонстрував свою конкурентоспроможність та став запорукою економічного зростання.

Література

- 1) А. Сміт Добробут нації. Дослідження про природу та причини добробуту нації / А. Сміт; [пер. з англ. під ред. Є. Литвина]. – К.: Port-Royal, 2001. – 590 с.
- 2) Аніловська Г.Я. Історична еволюція поглядів на економічну роль держави (від зародження капіталізму до кінця XIX століття) // Науковий вісник: Збірник науково-технічних праць, вип.13.4. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003.- С.158-165.
- 3) Близнюк Т.П. Теоретичні аспекти теорії довгих хвиль М. Кондратьєва // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Вип. 89-2. – Донецьк: ДонНТУ, 2005. – С. 186–193.
- 4) Кириленко В. В. Історія економічних вчень: Навчальний посібник / За ред. В. В. Кириленка. – Тернопіль: „Економічна думка”, 2007. – 233 с.
- 5) Кузнецова А. В. Два вектора експансії російських ТНК – Євросоюз и СНГ /А. В. Кузнецова // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. - №2. – С. 95-102.
- 6) Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент : Підручник. – Суми : ВТД —Університетська книга, 2010. – 334 с.
- 7) Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку: монографія / Я. М. Столярчук. – К.: КНЕУ, 2009. – 302, [2] с. – 18-21 стр.
- 8) Юхименко П. І., Леоненко П.М. Історія економічних ученьНавчальний посібник / К.: Знання-Прес, 2005.- 583 с. [Electronic Resource] // Info-library. – Mode of access : <http://www.info-library.com.ua/books-book-74.html>
- 9) Кенэ Ф. Избранные экономические произведения. — М.: Соцэґиз, 1960. – 432 стр.
- 10) Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры // Вопросы конъюнктуры. – 1925. – Т. 1. Вып. 1. – С. 28-79.

References:

- 1) Smit, A. (2001), *Dobrobut natsii. Doslidzhennia pro pryrodu ta prychny dobrobutu natsii* [The Wealth of Nations. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations], Port-Royal, Kyiv, Ukraine.
- 2) Anilov'ska, H.Ya. (2003), “The historical evolution of views on the economic role of the state (from the birth of capitalism by the end of the nineteenth century)”, *Naukovyj visnyk UkrDLTU*, vol. 13.4, pp. 158-165.
- 3) Blyzniuk, T.P. (2005), “Theoretical aspects of the theory of long waves N. Kondratieff”, *Naukovi pratsi DonNTU*, vol. 89-2, pp. 186–193.
- 4) Kyrylenko, V. V.(2007), *Istoriia ekonomichnykh vchen'* [History of economic thought], Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine.
- 5) Kuznetsova, A. V. (2006), “Two vectors of the expansion of Russian TNK - The European Union and the CIS”, *Myrovaia ekonomyka y mezhduнародnye otnosheniya*, vol.2, pp. 95-102.
- 6) Illiashenko, S.M. (2010), *Innovatsijnyj menedzhment* [Innovative management], Universytets'ka knyha, Sumy, Ukraine.
- 7) Stoliarchuk, Ya. M. (2009), *Hlobal'ni asymetrii ekonomichnoho rozvytku* [Global asymmetry of economic development], KNEU, Kyiv, Ukraine.
- 8) Yukhymenko, P. I. and Leonenko, P.M. (2005), *Istoriia ekonomichnykh uchen'* [History of economic studies], Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine.
- 9) Kenje, F. (1960), *Izbrannye jekonomicheskie proizvedeniya* [Selected economic work], Socjégiz, Moscow, Russia.
- 10) Kondrat'ev, N.D. (1925), “Big cycles conjuncture”, *Voprosy konjunktury*, vol. 1, pp. 28-79.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"